

"דמו יטבי אי" - העיר צור

יחזקאל (כז, ד) מתאר את העיר צור: "בָּלֵב יַמִּים גְּבוּלָהָ".

"דעת מקרא" מפרש: היותך אי בלב ים.

ישעיהו במשא צור (כג, ב; כג, ו) כותב "דמו יטבי אי", "הִילֵלוּ, יִטְבֵי אֵי".

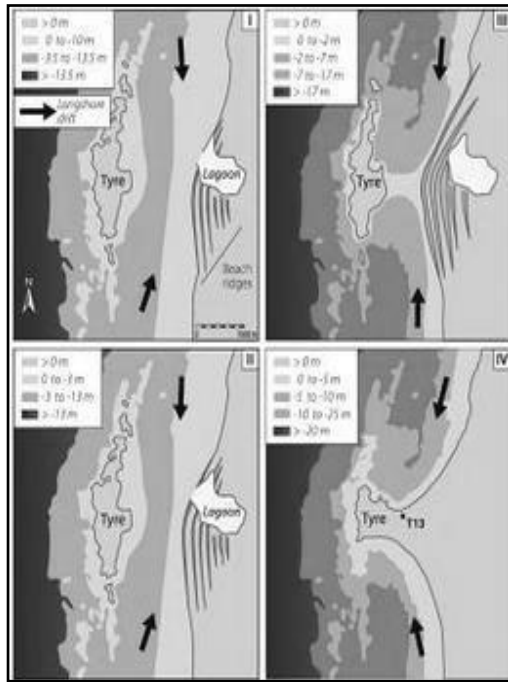
ההסבר לתיאורים אלה הוא כי בתקופה של כ-150-200 שנה שבין ימי ישעיהו ועד ימי יחזקאל העיר צור הייתה ממוקמת על גבי אי (לפי הכרוניקה המקובלת בערך 550-750 לפני הספירה).

אברבנאל בפירושו לנבואת יחזקאל על צור מנצל את הבנתו, כי הנוף הוא בר שינוי (פְּלֵאו־גאוגרפיה בלשוננו) וכותב: "...צור נתיישרה שנית, לא על שפת הים כמו שהייתה

מקדם – אבל שבנו אותה בתוך הים כמו שהיא היום ויניסיה" (ונציה, ראוי לציין כי שם חי אברבנאל בערב ימיו).

המחקר הפְּלֵאו־גאוגרפי (Marriner & Morhange, 2008) מראה, כי צור הייתה אי מנותק מהיבשה, ואילו כיום היא חצי-אי. מארינר ומורנג' מתארים את התפתחות הנוף בסביבת העיר צור באלפי השנים האחרונות (איור 4.7): שלבים I ו-II מדגימים את קיום האי מול העורף היבשתי (האי עצמו הנו חיבור של כמה איים).

אי כזה פועל כשובר גלים ובעורפו יש אנרגיה נמוכה, לכן הולך ומצטבר במקום

איור 4.7: ארבעה שלבים בהתפתחות חצי האי צור: שלב I – לפני 4000 שנה; שלב II – לפני 3000 שנה; שלב III – לפני כ-2330 שנה עם בוא אלכסנדר מוקדון; שלב IV – כיום.

(Edwards, 2009; Marriner & Morhange, 2008, p. 439)

חול ונבנה שרטון המחבר עם הזמן, בין האי לחוף, ושרטון זה נקרא בספרות

הגאומורפולוגית "טומבלו". כאשר אלכסנדר מוקדון הגיע לאזור בשנת 332 לפני הספירה (כ-250 שנה לאחר נבואת יחזקאל) צור עדיין הייתה אי. מצבירת החול נבנה שרטון ימי מוטבע בין האי והעורף היבשתי. עומק המים בין העורף היבשתי לאי היה רדוד מאוד, ואלכסנדר מוקדון ניצל רדידות זו ובנה דייק באורך של כקילומטר וכך התאפשר לו לכבוש את האי (איור 4.7.III). מאז ימי מוקדון ועד ימינו העיר צור מוכרת כחצי-אי וכמובן השרטון/דייק צבר חול בשני אגפיו והגיע לרוחבו הנוכחי (איור 4.8).

איור 4.8: חצי האי צור כיום
(אוהזר מתוך Google Earth)

מקורות

- Edwards, J. A. (2009). *Shore processes and their palaeoenvironmental applications*. Amsterdam, The Netherlands: Elsevier.
- Marriner, N., & Morhange, C. (2008). Preserving Lebanon's coastal archaeology: Beirut, Sidon and Tyre. *Ocean and coastal Management*, 51, 430-441.